صنعت توزیع دارو در ایران

۱ـ به موازات دگرگونی های به وجود آمده در بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، توزیع دارو نیز به عنوان حلقه‌ای از حلقه های زنجیره دارو در ایران دگرگون شد.

۲ـ کسانی که جو حاکم بر داروخانه های ایران قبل از انقلاب را به خاطر دارند، به خوبی می دانند که تهیه دارو برای پرکردن قفسه های داروخانه چه شکلی داشت. در طول روز کسری های داروخانه یادداشت می شد، و صبح روز بعد مسئول تدارکات داروخانه، کیسه‌ای در دست و یادداشتی در جیب راهی عمده فروشی های ناصر خسرو می شد و تقریباً ۸۰ درصد نیاز داروخانه را در داخل کیسه و حوالی ظهر به داروخانه می‌آورد. بقیه نیاز داروخانه نیز توسط توزیع کنندگانی که وابسته به کارخانه ها و شرکت های داروسازی بودند تامین می شد.

۳ـ نظام نوین دارویی کشور به موازات سر و سامان دهی به بازار دارویی ایران، توزیع دارو را نیز توسط شش شرکت توزیع کننده دارو سامان بخشید و وظیفه دارورسانی کلیه مراکز درمانی اعم از داروخانه، بیمارستان، درمانگاه و ... به عهده این شش شرکت توزیعی گذاشته شد.

۴ـ حذف تدریجی شرکت ها و کارخانه های داروسازی خارجی و چند ملیتی که حذف گام به گام داروهایشان از قفسه داروخانه ها را به دنبال داشت، موجب شد تا رفته رفته حضور عمده فروشی های ناصرخسرو تهران و دیگر عمده فروشی ها در شهرستان ها نیز کم رنگ شده و با پاگرفتن هر چه بیشتر شرکت های شش گانه توزیع دارو، این عمده فروشی ها نیز عملاً از حیز انتفاع بیفتند و دیگر نقشی در تدارک داروی داروخانه های کشور نداشته باشند.

۵ـ در ابتدا شرکت های توزیعی دارو شامل: داروپخش، پخش هجرت، پخش نو، پخش فردوس، پخش البرز و قاسم ایران بودند که شرکت پخش نو بعد از چند سالی منحل شد و شرکت پخش رازی از درون شرکت پخش البرز به وجود آمد و کماکان شرکت های شش گانه توزیع دارو پا برجا ماندند.

۶ـ تاسیس کارخانه های جدید داروسازی و بالطبع تولید داروهای بیشتر از یک سو، و راه اندازی داروخانه های جدید به دلیل رشد جمعیت از سوی دیگر باعث شد که شرکت های توزیع کننده دارو گسترش یافته و با تاسیس شعبه های جدید در شهرستان ها و توسعه ناوگان حمل و نقل، خود را برای داروررسانی بهتر و روزآمد کردن سرویس دهی به مراکز درمانی، هر چه بیشتر در راه خدمت رسانی به مردم گام بردارند.

۷ـ تنوع داروهای توزیعی توسط شرکت های توزیع کننده دارو از یک سو، و پراکندگی داروخانه ها خصوصاً داروخانه های تازه تاسیس از سوی دیگر، لزوم کار علمی به منظور شناسایی مناطق مختلف اقلیمی جهت آشنایی با نوع داروهایی که در آن گستره جغرافیایی مصرف می شدند را، بیش از پیش نمایان ساخت، و رفته رفته توزیع دارو در ایران را تبدیل به یک صنعت تمام عیار نمود.

۸ـ سرمایه گذاری های زیربنایی و گسترده در صنعت توزیع دارو توسط شرکت های شش گانه توزیعی از یک سو و تخصصی شدن داروررسانی به اقصی نقاط کشور از سوی دیگر موجب شد تا عملاً مجموعه جدیدی پا به این جرگه نگذارد. این مساله زمانی بیشتر رخ می نماید که مشخص شود در سال های ۷۲ و ۷۳ وزارت بهداشت شرایط تاسیس شرکت های توزیع کننده دارو را تدوین کرده و اعلام نماید که اجازه تاسیس شرکت جدید توزیع دارو را صادر می کند. اما از آن زمان تاکنون کسی پا به این عرصه به صورت جدی نگذاشته، و بار داروررسانی به مراکز درمانی کماکان بر شانه شرکت هایی است که نزدیک ۲۵ سال است در این وادی قدم می زنند و اکنون با کوله باری از تجربه، چرخ های این صنعت را به گردش درمی آورند.

۹ـ در سال های اخیر وزارت بهداشت به کرات بحث عمده فروشی های دارویی را مطرح کرد که به دلیل عدم داشتن جایگاه واقعی در سرویس دهی به مراکز درمانی، تنها در حد پیشنهاد باقی ماند و عملاً جامه عمل نپوشید. البته در تهران و بعضی از شهرستان ها تعاونی هایی توسط داروسازان شکل گرفت که بار عمده فروشی دارو را بر دوش می کشند و

در جایگاه خود امر مبارکی است، لیکن به دلیل گستردگی کار داروررسانی و تخصصی شدن کار، صنعت توزیع دارو عملاً بر دوش همان کسانی است که در طول این ۲۵ سال بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، این بار را بر دوش کشیده اند.

۱۰ـ اخیراً وزارت بهداشت به بسیاری از شرکت ها مجوز توزیع دارو داده، بدون این که برآورد دقیقی از امکانات آن ها داشته باشد. این مساله باعث شده تا کسانی به خود جرات پاگذاشتن به این جرگه را بدهند که از بدیهی ترین امکانات و تجهیزات و ابزار کار بی بهره هستند. این مساله به علاوه پیشنهادات غیرکارشناسانه جهت توزیع دارو، باعث شده تا شرکت های تولیدی به دلیل افزایش تولید بعضی از اقلام دارویی و عمدتاً پرسود وسوسه شده و این گونه پیشنهادات را مانند «شمشیر دموکلس» دائماً بالای سر شرکت های توزیعی خود نگه داشته و ابزاری جهت وارد آوردن فشار مضاعف به آن ها نمایند تا عطش فروش آن ها را بدون توجه به نیاز بازار و مشخص بودن چهارچوب های مصرف، بیش از پیش نماید. به هر صورت وزارت بهداشت به عنوان متولی تهیه و تدارک دارو و رساندن آن به دست مصرف کننده در اقصی نقاط کشور بایستی در دادن مجوز در تمامی زمینه ها دقت کافی را مبذول بدارد تا هم مشکلات برطرف شود، و هم شرکت های توزیع کننده شش گانه دارو که عمری خون دل خورده تا به اینجا رسیده اند مورد بی مهری قرار نگیرند.

۱۱ـ سخن کوتاه این که توزیع دارو با گستره جغرافیایی ایران و تنوع دارویی زیاد و خصوصاً مصرف بالای آن امروزه به حق به صنعتی خاص تبدیل شده، و صد البته صنعت را باید به صنعتگر سپرد. آن هم صنعتگری که هم گستره کاری خود را خوب بشناسد، و هم ابزار لازم صنعتگری را در اختیار داشته باشد. چرا که اگر چنین نشود و هر کس به خود اجازه دهد که بی اذن تخصص و تجربه در این وادی قدم بگذارد، دودش بعد از مردم، قطعاً به چشم متولیان امور دارویی این مرز و بوم خواهد رفت.

دکتر فریدون سیامک نژاد